

הערת הגרד"צ הילמן זצ"ל

לגבי שינוי ממנהג אבות לחומרא בזמן ההרחקה בין בשר לחלב

א. תולדות הגרד"צ הילמן

ביום כ"ז אלול התש"ע נפטר בבני-ברק הגאון רבי דוד צבי הילמן זצ"ל. הגרד"צ הילמן נולד בשנת תרפ"ו בירושלים למשפחה חב"דית, למד בישיבת פוניבז' והיה מתלמידי מרן החזון איש. הוא ההדיר ספרי ראשונים רבים, היה מעורכי מהדורת ר"ש פרנקל של משנה תורה לרמב"ם, וחבר מערכת באנציקלופדיה התלמודית¹. אנו מדפיסים בזה מכתב הערה שכתב לרב עמיחי ישראל כנרתי, ויהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה של הגרד"צ.

ב. הרקע למכתב

בחוברת הכי איתמר ח"ג (שנת תשס"ח) נדפס מאמר של הרב עמיחי ישראל כנרתי שליט"א על סעודה שלישית, ושם, בעמ' 91 הובא דיון האם אפשר לשנות מנהגים לחומרא. במסגרת הדברים הובא המקור הבא מדברי הגרא"מ שך זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז' וזקן ראשי הישיבות:

"אחד מתלמידיו שאלו בדבר משך המתנה בין בשר לחלב. בקטנותו הורגל להמתין ג' שעות כמנהג אבותיו שבאשכנז, ועתה חפץ הוא לקבל על עצמו המתנה של ו' שעות. הראוי לו לשנותה אם לאו?

השיבו הגרא"מ שך זצ"ל: "אל לך להחמיר יתר על המקובל לך מאביך. אין לשנות מנהג אבותיך כלל וכלל!". ("שורשי מנהג אשכנז", הרב המבורגר,

ח"א, עמ' 18, הערה 8).

---

1. כתבנו את קיצור תולדותיו ע"פ מאמרו של הרה"ג דוד דבליצקי שליט"א (בנו של מרן הגאון רבינו שריה דבליצקי שליט"א), בכתב העת ישורון כד (ניסן התשע"א), עמ' תתיג.

ג. הערת הגרד"צ הילמן

הגרד"צ הילמן שלח לרב עמיחי ישראל כנרתי שליט"א את המכתב הבא²:

ד' תבוא תשס"ט

....

בענין המתנה בין בשר בחלב איני מאמין במ"ש בראש עמ' 92 שכך הורה הרב שך. לענ"ד או שהכל בדוי (כהרבה סיפורים בשמו)³, או אפשר שהורה כך מ"טעמים פדגוגים"⁴, כגון בחור צעיר שהוריו אנשים תמימים וישרים ואינם תלמידי חכמים, וכל חומרא ומידת חסידות וכיו"ב שהביא הנער מן הישיבה ונהג בה העליבה אותם⁵ (לאפוקי הורים בעלי רמה והשגה המתפארים: בנו נמנע מלאכול בביתנו ונעשה חסיד גדול ומקפיד בדברים שלא הורגלנו בהם).

ודע, שישנם היום בארצנו אלפים שאבותיהם וזקניהם מעולי אשכנז הממתינים שש שעות אע"פ שאבותיהם המתינו שעה אחת⁶.

אגב, איתא בגמ' שאמר חכם אחד "אנא לגבי אבא חלא בר חמרא", שאבי לא אכל גבינה ביום שאכל בשר עד למחרתו, ואני ממתין רק מסעודה לסעודה. וידועה השאלה ששואלים, ההיה אותו חכם זלמן גדול כ"כ שלא יכול להתאפק מלאכול גבינה עד למחרת? וידועה תשובת

---

2. ההערות למכתב הן של המערכת.

3. כוונתו לתופעה נפוצה, של תליית סיפורים ואימרות, שלא היו ולא נבראו, בגדולי ישראל, על דרך – הרוצה להיחנק יתלה באילן גדול. כמובן, שאין כוונתו לומר שהרב המבורגר שליט"א בדה את הסיפור, חלילה, אלא שמישהו עשה זאת, והרב המבורגר הדפיס את הסיפור כפי ששמע ממקורותיו, ולא ידע שאין שחר לסיפור.

4. זאת אומרת – חינוכיים.

5. מפני שהם מרגישים שנראה מכך כאילו הבחור מתגאה בצדקותו מול הוריו, ומערער על יראת השמים שלהם.

6. וכך היה מורה מרן הגרש"ז אוירבך זצ"ל ליוצאי גרמניה, להמתין שש שעות, אא"כ יש חשש יוהרה ומחלוקת (קיצור שו"ע על הלכות בשר בחלב של הר"א פפויפר זצ"ל, ח"א, פרק י, סעיף טז).

חכמים החסידים ובעלי המוסר : כדי לנהוג חומרא (שלא מן הדין) צריך להיות "בעל מדרגה", ואני עדיין לא זכיתי להגיע למדרגתו של אבי⁷.

תתברך בכוח"ט אתה וביתך וכל הנלוים עליך

דוד צבי הילמן

7.. אחרת, תהיה החומרא בבחינת הנהגה חיצונית בלבד, ללא כל קשר ליראת שמים. כמובן, שבדברים שהם חיוב מעיקר הדין, על האדם לנהוג בהם ללא קשר למדרגתו הרוחנית.